

'รู้หรือไม่ว่า หนูกถูกประกปรามาเกือบร้อยปี'

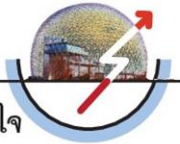

ภาพวาดขานคู่ "โรมาโอและอูเลียต เวอร์ซันไดโนเสาร์" (ภาพจาก Scott Persons IV et al. 2014, วาดโดย Sydney Mohr)

ภาพฟอสซิลไดโนเสาร์โอวีแรพเตอร์กำลังงอปาก (ภาพโดย Mick Ellison/American Museum of Natural History)

ทะลุกรอบ

ป่วย ชวนใจ

“จับ ได้คาหนังคาเขา” กำลังจะไม่ใช่แต่ด้นสิ้นใจไปซะก่อน ในปี 1923 รอย แชปแมน แอนดรูว์ส (Roy Chapman Andrews) นักธรรมชาติวิทยาชื่อดังจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติอเมริกา (American Museum of Natural History (AMNH)) ค้นพบที่เกิดเหตุไดโนเสาร์ดึกดำบรรพ์ในทะเลทรายโกบี ประเทศมองโกเลีย

ตัวอย่างถูกส่งต่อไปให้นักบรรพชีวินวิทยาเมืองมั่ง เฮนรี แฟร์ฟิลด์ ออสบอร์น (Henry Fairfield Osborn) ชันสูตรและจำแนกชนิดของน้องเฮนรีคาดว่าซากที่พบจะโดนกลบด้วยพายุทรายจนสิ้นใจ ส่วนหัวของน้องถูกทับจนแตกเป็นเสี่ยง แต่ส่วนตัวยังอยู่ครบ ผิงแน่นอยู่ในหินทราย กำลังตั้งท่าทำอะไรสักอย่างอยู่บนรังที่เต็มไปด้วยไข่ใบเรียวยาวของโปรโตเซอราทอปส์ (Protoceratops)

“มันน่าหัวโมยซัดๆ” เฮนรีมันใจ แต่แค่ไร้ยางอายมาตายก่อนเสร็จกิจโครงการ เฮนรีตัดสินใจตั้งชื่อประจักษ์หน้าหัวโมยดึกดำบรรพ์ว่า Oviraptor philoceratops

จีนส์ “โอวีแรพเตอร์ (oviraptor)” แปลว่า egg robber หรือโจรปล้นไข่ ส่วนสปีชีส์ philoceratops นั้นแปลว่า “หลงรักพวกหน้าอ” (phile แปลว่าหลงรัก และ ceratops แปลว่าหน้าอ (horn face) ซึ่งหมายถึงไดโนเสาร์ที่มีนอ เช่น โปรโตเซอราทอปส์ ไตรเซอราทอปส์ (Triceratops) เป็นต้น)

“โครงการโมยไข่” เฮนรีสรุปปิดคดีสวยๆ ไม่มีใครโต้แย้ง เพราะจำเลยตายจนกลายเป็นฟอสซิลไปแล้ว

หนังสือไดโนเสาร์แทบทุกเล่มที่ผมได้อ่านในตอนที่เด็ก “โอวีแรพเตอร์” คือหนึ่งในไดโนเสาร์ที่จำง่ายและมีเอกลักษณ์ที่สุด หน้าตาเหมือนนก แต่ตัวเป็นแรพเตอร์ และที่สำคัญ ทุกรูปต้องกำลังงอปากกินหรือไม่ก็อยู่ข้างๆ รังที่เต็มไปด้วยไข่ ทำให้นักรู้กริม

แม้ไม่ใช่ไดโนเสาร์ที่เท่ที่สุด อย่างไทรเซอราทอปส์ หรือลั้งการที่สุดอย่างไดโนนิคัส (Deinonychus) หรือทีเร็กซ์ (Tyrannosaurus rex) แต่โดดเด่นด้วยความเป็นซี้ช้อย

นี่คือโฉมหน้าของโจรขโมยไข่” ไม่มีฟัน ลักษณะของปากจะก้ำกึ่งอยู่ระหว่างนกแก้วกับเต่า เฮนรีเชื่อว่า โอวีแรพเตอร์จะสาปมาไข่แบบดิบๆ ได้แบบทันใจ ไม่ต้องต้ม โปช ดาว ทอดให้ยุ่งยาก สันนิษฐานน่าจะเอาปากเฉาะเปลือกไข่ให้แตกแล้วดูดกินทีเดียว

แต่นักวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่ปักใจ ปากแบบนี้อาจจะไม่ได้กินแต่ไข่ขบเปลือกหอยก็ยิ่งไหว ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าเจ้าโจรขโมยไข่แท้จริงจะเป็นสายซี้ฟู้ด

ท่า จากการศึกษาโครงสร้างปากอย่างละเอียดโดยใช้หลักการทางชีวกลศาสตร์ ในปี 1992 เดวิด สมิธ (David K. Smith) นักชีววิทยาจากมหาวิทยาลัยบริกแฮมย้ง (Brigham Young University) เสนอว่าอาหารจานหลักที่น่าจะเป็นไปได้ที่สุดของโจรขโมยไข่ที่น่าจะเป็นต้นไม้ใบหญ้ามากกว่า

แต่ปริศนายังไม่สิ้นสุด ปี 1995 มาร์ก โนเรลล์ (Mark Norell) นักวิจัยจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติอเมริกาและมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ได้เจอซากกิ้งก่าตัวเล็กๆ ในซากฟอสซิลของโอวีแรพเตอร์ เขาเชื่อว่าไม่ใช่แคไข่ หรือพืชผัก แต่จัดหนัก แม้แต่กิ้งก่าก็ไม่เว้น

ทฤษฎีเลยเปลี่ยนจากไข่ เป็นซี้ฟู้ด เป็นวีแกน กลายเป็นบิบพิสดาร...อาหารป่า...

กระนั้น โอวีเรพเตอร์ก็ยังไม่ได้พ้นข้อหาโจรขโมยไข่ แม้จะมีหลักฐานว่านิยมอาหารป่า ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่แอบขโมยไข่จากตัวอื่นกินเป็นอาหารว่าง

แต่หลังจากที่มีการค้นพบฟอสซิลใหม่ แครอล ซาบาธ (Karol Sa-

bath) จากสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์ โปแลนด์ (Polish Academy of Sciences) และคอนสแตนติน มิเคลอฟ (Konstantine Mikhailov) สถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์ รัสเซีย (Russian Academy of Sciences) ก็เริ่มตั้งข้อสงสัยว่าไข่ที่เจอในรัง ที่น้องโจรกำลังพยายามจะขโมย ก่อนที่จะโดนพายุหิมะกลบไอนั้น เป็นไข่โปรโตเซอราทอปส์จริงหรือเปล่า?

คือเขาน่าจะคิดผิด ไข่ขนาดไม่ใหญ่ ราวๆ 6 x 12 เซนติเมตร อาจจะไม่ใช่ไข่ของโปรโตเซอราทอปส์ก็ได้

ไม่นานหลังจากนั้น มาร์กก็ได้ฟอสซิลใหม่มาเพิ่มจากทะเลทรายโกบี เป็นรังที่เต็มไปด้วยไข่ (ราวๆ 20 ฟอง) วางเรียงกันจนเกือบเป็นวงกลม บางฟองก็แตกไปแล้ว บางฟองยังดีอยู่ ส่วนบางฟองก็ดูมีตัวอ่อนนอนขดอยู่ข้างในให้ศึกษา

มาร์กเริ่มวิเคราะห์กะโหลกและกระดูกต่างๆ ของตัวอ่อนและพบว่า "นี่ไม่ใช่ไข่โปรโตเซอราทอปส์"

เจ้าไดโนเสาร์ตัวจิ๋วที่นอนขดอยู่ในไข่หินนั้น มีปากเหมือนนก มีเขนสั้นๆ และสองขาที่งอโค้งอู้ง "นี่มันไข่ของโอวีเรพเตอร์"... มาร์กตีพิมพ์เปเปอร์นำเสนอข้อมูลนี้ออกมาในปี 1994 แต่ก็ยังแอบมีอ้อมๆ แอ้มๆ ไม่ได้ฟันธงให้ชัดเจนเรื่องโจรขโมยไข่ เพราะรังนี้ไม่ใช่ไข่ของโปรโตเซอราทอปส์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ารังแรกในปี 1923 จะเป็นไข่ของโอวีเรพเตอร์เหมือนกันกับรังนี้

แต่เป็นไปได้ว่าคิดว่าจะพลิก บางทีมันอาจจะถูกปรับปราม่าเหลือๆ ที่คิดว่าเป็นจำเลย อาจจะเป็น "ขุนแม่" ก็ได้ใครจะรู้

ใปี 1995 มาร์กและทีมกลับไปสำรวจมองโกเลียอีกรอบ และเจอไซต์ขุดที่นั่นน่าสนใจมีเล็บและขาโผล่ออกมา เขาและจิม คลาร์ก (Jim Clark) หนึ่งในทีมงานอีกคนจำเป็นต้องผละออกมาจากไซต์ก่อนเพื่อเอาฟอสซิลที่เจอไปเก็บ มาร์กขอให้นักบรรพชีวินวิทยาอีกคน หลุยส์ ชิแอบปี (Luis Chiappe) ช่วยตระเวนหาแหล่งขุดฟอสซิลเพิ่ม แต่หลุยส์ขาเจ็บ เลยไม่ยอมไปหาที่ใหม่ หนึ่งขุดมันอยู่ที่เดิมนี้แหละ

สองวันผ่านไป หลุยส์ก็รีบกลับไปทีศูนย์บัญชาการ เขาออกกับมาร์กและจิมด้วยความตื่นเต้น "เราเจอบางอย่างที่คุณจะไม่อยากเชื่อ"

หลุยส์เจอซากของโอวีเรพเตอร์นอนตายกลายเป็นฟอสซิลอยู่ที่รัง หัวกระเด็นหายไปไหนไม่รู้ แต่ตัวยังอยู่ครบ "มันนั่งอยู่ท่าเดียวกับที่

นกในปัจจุบันนั่งกไข่เป๊ะเลย

"นี่ชัดเจนว่ามันกำลังกไข่อยู่" จิมกล่าว และนี่คือหนึ่งในหลักฐานที่จะบ่งชี้ว่าโจรขโมยไข่ ที่แท้แล้วไม่ใช่ อาจจะถูกปรับปราม่า

"ถ้าหลุยส์ขาไม่เจ็บ ซากฟอสซิลนี้อาจจะยังคงฝังอยู่ในหินก็เป็นได้" มาร์กเผย

พอได้เจอฟอสซิลใหม่ๆ น่าสนใจ ไฟแห่งการวิจัยก็ปะทุและลูกโซน จิม หลุยส์ และมาร์กลุยต่อแบบไม่ยั้ง ไม่นานก็ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ตระกูลโอวีเรพเตอร์เพิ่มเติมอีกหลายตัวในมองโกเลีย

ลำหรับผม ฟอสซิลที่มีสตอรี่น่าประทับใจที่สุดก็คือ "ข่าน" (Khaan)

คำว่า "ข่าน" แปลว่า "ผู้นำ" ในภาษามองโกเลีย ข่านเป็นโอวีเรพเตอร์สายพันธุ์ใหม่ ซึ่งจริงๆ หน้าตาและขนาดก็ไม่ได้ต่างอะไรเท่ากับตัวที่เจอก่อนหน้านี้ แต่ข่านโรแมนติคที่สุด เพราะข่านเจอแล้วสามตัว ตัวหนึ่งเจอเดี่ยว ไม่มีอะไร แต่อีกสองนี่สิ เป็นฟอสซิลคู่รักอายุเจ็ดสิบห้าล้านปี เรียกว่าจะอยู่ก็เป็นคู่ตุนาหงัน จะตายก็ตายด้วยกันเป็นคู่เคียง...

ความรักของ "ข่านคู่" ทำให้มาร์กและทีมย้อนกลับไปนึกถึงวรรณคดีอมตะของเชกสเปียร์ "โรมิโอ" กับ "จูเลียต" พวกเขาเลยตั้งชื่อเล่นข่านคู่ว่า "โรมิโอ" และ "จูเลียต"

จากการวิเคราะห์กระดูก ข่านตัวผู้นำจะมีหางที่ยาวกว่าข่านตัวเมีย แสดงให้เห็นว่าไดโนเสาร์ตัวผู้และตัวเมียนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน (sexual dimorphism) ในขณะที่หางตัวเมียอาจจะสั้นๆ กุดๆ ตัวผู้อาจมีหางยาว สีสันสดใส ราวแพนโดงดงมาวิไล ไม่ต่างไก่ฟ้า หรือนกยูงตัวผู้ แสดงว่าอยู่เป็นคู่ แต่จะเป็นเจ้าของไข่มันนี่อีกเรื่อง

ในช่วงปลายทศวรรษ 1990s ในประเทศจีน คนงานก่อสร้างขุดเจอเอาซากฟอสซิลของไดโนเสาร์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ที่ไซต์ก่อสร้างสถานีรถไฟใหม่ในเจียงซี (Jiangxi province)

ซากถูกส่งไปตรวจสอบและเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติในเหอเป่ย์ (Hebei province) ในตอนนั้น นักวิจัยซิง ซู (Xing Xu) ผู้เชี่ยวชาญด้านโอวีเรพเตอร์ กำลังวุ่นวายกับหลากหลายโปรเจกต์ ก็เลยต้องหาคนช่วย

และเขาก็ได้พบกับซุนตง ไป (Shundong Bi) (ในเวลานั้น ยังเป็นนักศึกษายุ่ง) ปวารณาตัวขอมาช่วยงาน

"ผมอยากจะทำเรื่องเกี่ยวกับไดโนเสาร์ในมหาวิทยาลัย ผมจ่ายไม่ไหว แต่ก็ตระหนักว่าบรรพชีวินวิทยา ต้องออกภาคสนาม และนั่นจะทำให้ผมได้เที่ยว และทำให้ผมตัดสินใจได้ว่า จะเรียนต่อสายไหนดี" ซุนตงซึ่งในเวลานี้เป็นศาสตราจารย์ด้านบรรพชีวินวิทยาอยู่ที่มหาวิทยาลัย

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 480

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 28 ตุลาคม - พุธสัปดาห์ 3 พฤศจิกายน 2565

ปีที่: 43

ฉบับที่: 2202

หน้า: 60(กลาง)

Col.Inch: 100.06

Ad Value: 48,028.80

PRValue (x3): 144,086.40

คลิป: สีสี่

คอลัมน์: ทะลุกรอบ: 'รัฐหรือไม่ หนูถูกปรับรำมาเกือบร้อยปี'

อินเดียนาที่เพนซิลเวเนีย (Indiana University of Pennsylvania) และพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติคาร์เนกี (Carnegie Museum of Natural History) กล่าว

“ถ้ามีคนสนใจด้านบรรพชีวินวิทยา ผมอยากเป็นกำลังใจให้ทำตามใจตัวเอง แน่แน่นอนว่าเราต้องหาเงินเลี้ยงชีพ แต่มันจะดีไม่น้อยถ้าคุณได้ทำอะไรที่คุณรัก และตอบแทนสังคมไปด้วยในคราวเดียวกัน ผมหวังเหลือเกินว่างานวิจัยของผม จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่”

ปรากฏว่าตัวอย่างฟอสซิลจากเจียงซี ที่จับพลัดจับผลูมาถึงมือซุนตง เป็นฟอสซิลที่อลังการมากๆ เพราะนอกจากจะได้ซากหมาม้าไควเร็พเตอร์หนึ่งกไข่แล้ว ยังมีไข่ที่กำลังจะฟักออกมาเป็นตัวจิวอีกด้วย เรียกว่าจับได้สวย ปิดคดีแบบแฮปปี้เอนด์

กลายเป็นว่า ที่แท้ไควเร็พเตอร์ไม่ใช่จิวไรซ์โมยไข่ แต่เป็นปาป้าหมาม้า เจ้าของไข่ซะงั้น

คดีพลิก... นอนนน... ถูกปรับรำมาเกือบร้อยปี และจะถูกปรับรำต่อไปจนกว่าชื่อจะเปลี่ยน!

เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า อายัดมันดีมัน เพราะทฤษฎีที่เชื่อกันมานานนับร้อยปี ก็เป๋ก็ได้ ถ้ามีหลักฐานใหม่ๆ มาหักล้าง! ●